CZU: 347.61/.64:347.6(478)(094.4) https://doi.org/10.5281/zenodo.7648608

REPREZENTAREA INTERESULUI COPILULUI DE CĂTRE PĂRINŢI

CEBOTARI Valentina

doctor în drept, conferenţiar universitar,
Departamentul Drept privat, Facultatea de Drept, USM
ORCCID ID: 0000-0002-0025-214X

Summary. *For law science, that is studying law events, notions have an important role, because "one of the essential feature of the law is certainty of its content". Only through clear notions, life facts can be understood, that require juridical qualification. The most important way to assure law certainty are legal notions, that are fixed in legislation, acquire clarity and firmness. Law science is facing definite notions and less definite notions, that are fixed either in doctrine, either in legislation, or are not fixed nowhere, but become a necessity for modern society. On of this notion, fixed in law, but undetermined, is "interest", whose study we proposed to us in this article.*

Keywords*. interest, child, representation, parents.*

Codul familiei din 26 octombrie 2000 stipulează că „se consideră copil persoana care nu a atins vârsta de 18 ani (majoratul)”. Datorită minorităţii şi a imposibilităţii de a se îngriji, a se apăra, a trăi de sine stătător copilul are nevoie de a fi protejat, iar părinţii sunt primele persoane care, atât biologic cât şi juridic, au dreptul şi obligaţia de a-i apăra copilului drepturile şi interesele lui legitime.

Articolul 61alin.2 Codul familiei al Republicii Moldova prevede că părinţii sunt reprezentanţii legali ai copiilor şi acţionează în numele lor în relaţiile cu toate persoanele fizice şi juridice, inclusiv cu autorităţile administraţiei publice şi instanţele judecătoreşti, fără a avea nevoie de împuterniciri speciale. Această noţiune a reprezentării, de-a lungul anilor a fost interpretată în mod diferit, pornind de la puterea absolută a tatălui în Roma Antică şi până în zilele noastre, când unii părinţi sunt lipsiţi de pârghiile protecţiei şi influenţei asupra copiilor fie prin lege, fie prin diferite circumstanţe generate de domiciliul separat al copiilor şi părinţilor.

În dreptul roman copiii (fiii de familie) se aflau sub puterea lui *pater familias* din momentul naşterii şi, în anumite perioade istorice, această putere putea fi: perpetuă ceea ce presupunea că durează până la moartea lui *pater familias* sau a persoanei *alieni iuris*; nelimitată –atunci când pater familias avea puteri nelimitate, dispunând de dreptul la viaţă şi la moarte, dreptul la abandon, dreptul de a-l vinde pe fiul de familie. Stingerea puterii părinteşti putea avea loc odată cu decesul, trecerea copilului sub puterea altei persoane sau emanciparea lui [1, p.153].

În perioadele ce au urmat copilul întotdeauna s-a aflat sub ocrotirea părintescă care, deseori, era nemărginită. Pe parcursul istoriei statul a încercat să

se implice în educaţia copiilor avînd interes ca aceştea să fie cetăţeni devotaţi ţării. Spre exemplu, în socialism exista afirmaţia conform căreia „părinţii îşi educă copiii în măsura în care statul nu preia această obligaţie”. Altfel fiind spus statul încearcă să limiteze puterea părintească, scopurile fiind diferite de la stat la stat.

Secolul XX este marcat prin mai multe acte internaţionale privind protecţia drepturilor copiilor. Documentul principal în care sunt definite drepturile fiinţei umane (inclusiv a copilului) este Declaraţia Universală a Drepturilor Omului din 1948. Şi, deoarece, copiii depind de maturi şi au nevoie de o protecţie specială în 1989 de către adunarea generală a ONU a fost adoptată Convenţia privind drepturile copilului, care a devenit documentul de bază al întregii lumi, având scopul de protecţie a copiilor indiferent de origine, statut social la naştere sau alte abilităţi. Întreaga lume, cu unele mici excepţii, s-au angajat să respecte drepturile copiilor. Convenţia recunoaşte importanţa familiei şi rolul vital pe care părinţii îl au în educarea copiilor şi pregătirea lor pentru viaţa de sine stătătoare.

Un rol important în protecţia drepturilor copilului îl are reprezentarea copilului. Reprezentarea oferă posibilitatea substituirii unei personae de către o altă persoană, substituire pe care legea o impune, în cazul nostru, părinţilor pentru perioada minorităţii copiilor, în scopul apărării drepturilor şi intereselor acestora. „Prin urmare, lipsa unei maturităţi psihice suficiente este motivul lipsirii persoanelor fizice de capacitatea civilă de exerciţiu” [2, p.135]. Potrivit art.26 alin.1 Cod civil al Republicii Moldova capacitatea deplină de exerciţiu începe la data când persoana fizică devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani. Aceasta însă nu înseamnă că legiuitorul nu a luat în considerare dezvoltarea treptată a copilului. Astfel minorii care nu au împlinit vârsta de 7 ani nu dispun de capacitatea de exerciţiu [3, p.63-64].

Articolul 28 alin.2 Cod civil al Republicii Moldova prevede că minorul în vârstă de la 7 la 14 ani este în drept să încheie de sine stătător: acte juridice curente de mica valoare care se execute la momentul încheierii lor; acte juridice de obţinere gratuită a unor beneficii care nu necesită autentificare notarială sau înregistrarea de stat a drepturilor apărute în temeiul lor; acte de conservare.

Respectiv, art.28 alin.1 Cod civil al Republicii Moldova permite părinţilor şi altor reprezentanţi legali să încheie toate actele juridice pentru şi în numele minorului până la împlinirea vârstei de 14 ani, în condiţiile prevăzute de lege. Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani încheie acte juridice cu încuviinţarea părintelui sau a reprezentantului legal, iar în cazurile prevăzute de lege şi cu încuviinţarea autorităţii tutelare.

Având în vedere faptul că un adolescent de 14 ani poate avea careva venituri de care el să dispună pentru a-şi asigura necesităţile vitale legiuitorul permite acestuia încheierea unor acte juridice de sine stătător. Articolul 27 alin.2 Cod civil

al Republicii Moldova prevede că minorul care a împlinit vîrsta de 14 ani are dreptul fără încuviinţarea părintelui sau a reprezentantului legal:

a) să dispună de salariu, bursă sau de alte venituri rezultate din activităţi proprii;
b) să exercite dreptul de autor asupra unei lucrări ştiinţifice, literare sau de artă, asupra unei invenţii sau unui alt rezultat al activităţii intelectuale protejate de lege;
c) să facă depuneri în instituţiile financiare şi să dispună de aceste depuneri în conformitate cu legea;
d) să încheie actele juridice prevăzute la art.28 alin.(2).

În continuare articolul menţionat relatează despre posibilitatea limitării minorului în acţiunile prevăzute la litera a) şi b), avându-se în vedere interesul copilului şi chiar mai mult, dacă este necesar instituirea unei măsuri de ocrotire asupra acestuia. Legiuitorul moldav operează cu noţiunea de interes, iar în unele articole întâlnim noţiunea de interese ale copilului. De aici deducem că atunci când examinăm o cauză în care sunt prezente interesele copilului urmează să determinăm care este interesul superior al acestuia.

Articoluş 3 din Convenţia privind drepturile copilului subliniază că „în toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituţii publice sau private de ocrotire socială, de către tribunal, autorităţi administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate”.

Noţiunea de interes este una complexă şi cuprinde diferite aspecte şi anume: interesul ca drept de fond; interesul ca principiu juridic; interesul ca normă de procedură.

Interesul ca drept de fond este unitatea obiectivului şi a subiectivului, deoarece interesul se formează în baza necesităţilor economice şi morale ale societăţii dar pentru realizarea lui trebuie ca individul să conştientizeze sau să simtă necesitatea acestui lucru.

Ca principiu juridic interesul este categoria istorică care în orice societate şi la orice nivel de dezvoltare a omenirii va acţiona ca puterea care mişcă societatea înainte. Desigur, în primul rând se vorbeşte despre interesele materiale, economice ale societăţii, dar din ele se desprind şi interesele sociale şi spirituale ale societăţii şi a fiecărui individ. După Fridrix Enghels „necesitatea vitală, natura fiinţei umane, în ce formă abstractă nu ar participa – interesul - -iată ce îi uneşte unul cu altul pe membrii societăţii civile” [4, p.575]. Interesul persoanei întotdeauna prezintă premisa interesului social, el există nu doar în mintea individului dar se reflectă şi în acţiunile lui care sunt îndreptate spre satisfacerea acestuia.

Interesul ca normă de procedură se reflectă în teoria lui Rudolf von Ihering, conform căreia subiectul dreptului este purtătorul de interes şi deoarece scopul jurisprudenţei este îndeplinirea interesului – dreptul subiectiv nu este altceva decât interesul protejat juridic. După cum se expune savantul Şerşenevici G.F. afirmaţia lui R. von Ihering „Scopul dreptului, neîndoelnic, constă în asigurarea intereselor societăţii şi a persoanelor în parte” [5, p.57] a fost un criteriu care a servit la delimitarea dreptului public de cel privat.

Normele juridice care reglementează raporturile familiale conţin noţiunea de interes şi acesta este cel mai pronunţat criteriu care se foloseşte la soluţionarea litigiilor, în special a celor în care sunt implicaţi minorii. Părinţii în rolul lor de reprezentanţi ai copiilor minori sunt în drept şi obligaţi să acţioneze în strictă conformitate cu legea şi, totodată să respecte interesul copiilor. Dacă sunt mai multe interese părinţii, fie de sine stătător, fie cu ajutorul autorităţii tutelare trebuie să determine interesul superior al copilului.

Responsabilitatea părintească acoperă mai ales drepturile legate de educaţia şi de îngrijirea care trebuie aduse unui copil, dreptul de a se ocupa de acesta şi de bunurile acestuia, dreptul de a hotărî unde locuieşte acesta de a-l plasa într-o familie substitutivă sau instituţie sau acela de a-l aduce pe acesta în afara unui anumit loc pentru o durată determinată. În calitate de titular ai răspunderii părinteşti asupra unui copil sunt părinţii, însă răspunderea părintească poate să revină şi unei instituţii căreia i-a fost încredinţat copilul. Astfel, în Uniunea Europeană există norme care permit facilitarea exercitării drepturilor şi obligaţiilor părinteşti, în special în cazul în care titularii răspunderii părinteşti şi copilul nu locuiesc în aceeaşi ţară. Această instituţie este întâlnită sub diverse denumiri, cum ar fi "autoritatea părintească", "responsabilitate părintească" sau "custodie"[6], cu deosebirea că noţiunea de "părinte custodian" desemnează situaţia în care între părinţi apare o ruptură, custodia fiind un angajament legal prin care se reglementează modul de exercitare al autorităţii părinteşti post-divorţ. Astfel, conceptul de interes superior al copilului care este dictat de prevederile Convenţiei cu privire la drepturile copilului, în art.9, care indică că copiii nu vor fi separaţi de părinţi şi în art.18, care reglementează responsabilităţile părinteşti, precizînd că ambii părinţi au răspundere comună pentru creşterea şi dezvoltarea copilului, se regăseşte în instituţia de autoritate părintească. În acelaşi context, menţionăm că Comisia Europeană privind Legislaţia Familială a elaborat Principiile Dreptului European cu Privire la Autoritatea Părintească, care indică în preambul că "dincolo de diversitatea sistemelor privind legile naţionale referitoare la familie, există cu certitudine o convergenţă tot mai accentuată a legilor în vederea scopului de realizarea a valorilor comune referitoare la drepturile şi bunăstarea copilului". În acest

document sunt integrate principii conform cărora interesul superior al copilului trebuie să primeze în toate aspectele referitoare la autoritatea părintească, autonomia copilului urmează să fie respectată în concordanţă cu nevoile de dezvoltare şi cu nevoia copilului de a acţiona în mod independent, iar interesele copilului trebuie protejate de fiecare dată când acestea intră în conflict cu interesele celor care sunt titulari ai autorităţii părinteşti.

Constatăm că în Republica Moldova nu este configurată nici una din noţiunile nominalizate mai sus - "autoritate părintească", "responsabilitate părintească", în art.58 al Codului familiei fiind stipulat faptul că părinţii au drepturi şi obligaţii egale faţă de copii (egalitate care conform principiilor europene poartă denumirea de autoritate parentală comună), indiferent de faptul dacă copiii sunt născuţi din căsătorie sau în afara ei, dacă locuiesc împreună sau separat.

În ceea ce ține de „custodie”, această noțiune a fost introdusă în legislația Republicii Moldova prin Legea nr.112 din 09.07.2020 pentru modificarea unor acte normative și prevede că „custodia este o formă de protecție temporară în cazul copilului separat de părinți din cauza aflării temporare a părinților/unicul părinte pentru o perioadă mai mare de două luni în altă localitate din țară sau de peste hotare. Custodia se instituie de către autoritatea tutelară, la cererea părinților și cu acordul persoanei care pretinde această funcție. O data cu numirea custodelui copilul este îngrijit și protejat de acesta, însă părinții rămân a fi reprezentanții legali ai copilului. Printre multiplele obligații pe care le are custodele este și obligația de a înștiința imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, părinții despre orice maladie a copilului și despre interacțiunea copilului cu organele de drept în calitate de bănuit, învinuit, inculpat, victimă sau martor. Credem că anume această obligație este o motivație pentru ca părinții să aibă posibilitatea să cunoască interesul superior al copilului în anumite perioade ale vieții acestuia, să poată interveni, să-și ajute copilul la momentul necesar.

Discuţia asupra interesului copilului merită a fi oprită asupra minorelor care au născut un copil nefiind căsătorite. Codul familiei în art.58 alin.1/1 din anul 2020 a legiferat o practică prin care reprezentant al copilului născut de un minor este reprezentantul legal al părintelui minor, acesta din urmă păstrându-şi dreptul de a participa la creşterea, îngrijirea şi educaţia copilului. În acest context accentuăm că, de regulă, cele mai frecvente cazuri de naştere a copiilor de către minore se întâmplă în familiile vulnerabile, unde părinţii minorei nu au grijă nici de ea nici de nou-născutul copil. Şi atunci prevederea legală nu mai corespunde intereselor legitime ale părintelui minor şi ale nou- născutului copil.

Considerăm, că în cazul când minora, care a născut un copil în afara căsătoriei, a împlinit vârsta de 16 ani, ea ar putea fi emancipată. Dobândirea capacităţii depline de exerciţiu ar putea facilita viaţa părintelui cu copilul, în sens

că acesta ar putea dispune de mijloacele financiare alocate de stat pentru copii, cât şi alte ajutoare venite din diferite surse, inclusiv şi pensia alimentară de la celălalt părinte, dacă este recunoscută paternitatea. Totodată, considerăm că acest lucru ar majora responsabilitatea părintelui care, deşi minor, are în grijă un copil.

Referinţe:

1. VOLCINSCHI, V., ȚURCAN, D., CEBOTARI, S. şi alţ., Drept privat roman. Chişinău: 2019. 376 p.
2. MÎȚU, Gh. Reprezentarea şi intermedierea în dreptul privat. Studiu monografic. Chişinău:2014. 386 p.
3. Comentariul Codului civil al Republicii Moldova. Vol. I. Chişinău: ARC.2005.
4. МАРКС, К., ЭНГЕЛЬС, Ф. Избранные сочинения.Т.1. Москва: Госполитиздат. 1948.
5. ШЕРШЕНЕВИЧ, Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 года). Москва: Спарк. 1995.
6. [Accesat:25.09.2022] Disponibil: http://www.iurispedia.ro/i/PLEPAP:COMPLET